

**CRISTINA BAUTISTA:
KANSRƏMAI ANIMPIRIK YAN**

Unkua tamikpe, nui yauelan Bautista Taquinasmeran, trúkutre “Movimiento de la Mujer Nasa Hilando Pensamiento”.

Isua tamara pulø trikmai pørøpikpe: Vilma Rocío Almendra Quiguanás, “Maya misakmisra may marøp”.

Pørik manchipik kuikwan asha, urekwai asik isua piship tamarøpikpe: Violeta Kiwe Rozental Almendra.

Pørik kilka kalusyuwai asik pisikpe Universidad del Valle pantriku pisikwan asha marik kèn, Cristina Bautistai isua nui munchiyu ketremisrtraí.

Pisiklan tamaram purukuppe, Vilma Rocío Almendra Quiguanás.

Pørik kilkawan tap puntrai tamarøpikpe: Derly Constanza Cuetia Dagua, “Maya misakmisra may marøp”.

Traducción al Namtrik: Bárbara Muelas Hurtado. Magíster en Lingüística y Español.

Tejiendo Autonomías entre Pueblos y Procesos

Violeta kiwe y Vilma Rocío

Tacueyó pirausrø Concejo Regional Indígena del Cauca CRIC kal-laik. Tra tsi (50 años) pila misran. Nømtø isua kètøø mur pentrai pirø, Nupirau umpu, mayaelai kapiu, tap katsik warøp, marámikyu mur pøntrapele øsik waraik, Machik Pirausrø køn. Møi kualøø, kaik misakmera, tsik nikar kuechipele tulampøp amtrup, tru ututø, kaik kau ellmarøp, (marihuana) masø ellkuapeløpa trupalate misra, møi, kan tsi (10 años) pila misrøp pasraintre, chúken paløø, maya nu misak øsik waraikpurap truøøsrø (mundo entero), namui pirausrønkatik, mayaelai chi paløø køpikwan, kalø marøp, nilap, tsalø aship, kuechip amtruik. Maya misak pishintø warøntrap, mur pentreña chi marøp, waminchip amtruik wamwan, kètøø kètøøintik pasran.

Cristina Bautista Taquinás, kal-lappe, tsi pa (12) kualəm, kəllielaim pəl (octubre), ishik, tra pip srel, tra pən tsi, tra pip (1989) pilawei, kal-lapik kuin kən, nə tsuppe, Toribio Kauka Tacueyósro, El Culebrero tainuk tsupik kəpik kuin kən. Dioselina Taquináspa, Uriel Bautistapa pamisra Cristinan utapele kuin kən, nəmui srənimpasr unan, awelawai yau, parterapamisra nui nakchaku, yawelai mantrau, səmpalaikwai malau.

Wentau puppe, kan nuchak
Eduar kəpene, katə pən
numəsrələ Deyanira, Viviana,
Amálfı kəpen, nui yauələpa,
kasraktə urekmera lincha
nətrərapelo kuin kən, maya
waachatəkucha.

Lamik kutre nui nuchak unan
lliku nika, kan numəsrai unan
tasku keməra srua, ipik kuin
kən, shush urekwan aship,
kusrennəp təkakuik yamai.

Pula unikwan yunəməramik chikaik kəpentə,
kusreik yau pua chi məramikwan, chull marəp
kusrep unə kəpik kuin kən. Yantə cuarto de
primaria wapen, kualəmwai arroz srua amtruntrai
chipen, chi srua yamik chi kaapen, yantə
kusrentrap imətə wəpipik kui kən. Lamik kutre
nui nuchakwan, numəsralan, kualam kusrennəpik
kuin kən, əsik puaampamik, purawan srusrka
kumpimarəp(crispetas) buñuelos kucha mara,
yanəpik kuin kən.

Tsi pa pilaik (12 años) misrape, Corintosre
nenam kanantrap ipik kuin kën. Piláyupe
tsusaik máquinayu tsushipik misrin kën,
nui numöralai, nuchawai, möskalai. Nö
kanaik anwan esekawa yausre puape
möskawan tranin kën, nuiasik tsusaik
máquina penötraí. Incha, usrai, wentö
numöralai, shau tsusha, kewa amöñtraí
tranöp purukupip kuin kën.

Nui isuikpe katøkuchi nu máquina penəntrap
isuaikkuape, tsi pən (13 años) pilaik
misrəppe, nu pachiksə (Cali) maram
kanantrap yaitre, tru marəp tsuinuk,
yapuaik, kaik mək kuinkua, nun keməra
kalə martrap inchen. Kan nui asikmisak
asha purukupen, welulin kən, incha peksə
martrap wepia yain kən.

Kellimisakmeran asam purukumikyu, marəp
kiepyain kən. Məikləpe nun kan nimpasr
kuik lataik untakelə kəpene, məikləpe, kua
tsalə aship kaik inchipeləkucha kuin kən. Nə
kanaik anchik kan lusrə (un millón) misren,
nui usrimpe isunanin kən, tsusaik máquina
penamikwan, nəpe anwan waara penəntrai
məskawan ərinkən. Yantə atrumə kətremisra.
Nui yauelan purukuntrap isua nu pachiksrentə
marəp kətremisrin kən.

Katøpe kan tap kəllikchikwainuk, martrap
puin kən, tru kəllikpe tapmai waminchip
kusrentrap intrəcha purukuin kən. Nune
kan examen maren purayain kən, quinto
de primaria maramik, trukutrempe kusrep
ip yain kən. Santa librada taik Colegioyu,
nemara grado utinkən, usran məskawan
ala trentain kən, nune Universidadmai
kusrentrap ikkətanča.

Colegio Republicano de
SANTA LIBRADA

Universidadyu kiepya kusreptokape,
nu pachikyu jugos mara yanoppa
lulop mekawa, tap an maropik
misra, misak nu kemallip penap tap
kopen negocio nuintik mara pena,
numesrawan maram purukuntrai
wama perayaipe, yana kemuato
cholaos mara yanopik misrin ken.

Kan isirik, salə isirik yanməntrai merap,
tsik nikarmeran wama pera atrun. Tsik
nikarpe pua, yanəp pasrakuik chi kəpikwan
kietriku picha srua ampəpeleə kuin kən.
Trek kalə maren pesrəkəptə Universidadyu
tap kusrep atrikwan pesannap, lelachip
yainapik kuin kən.

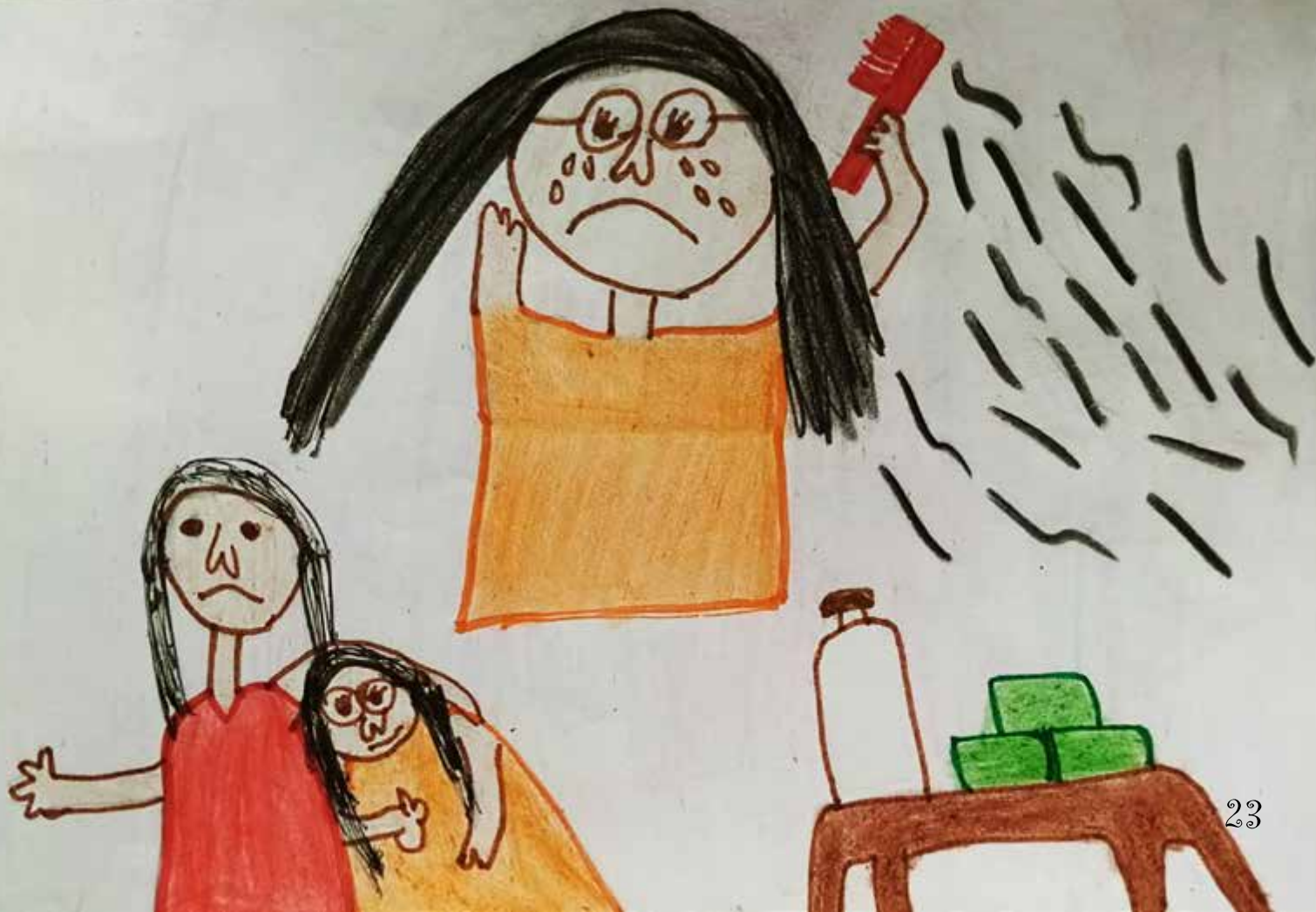

Meskaimpe, kusremikwan lelacha yamai
amøcha wamapik kuin kën. Nøpe
imøntrap misrin kën. Lutø maramik peksrø
wetøtrawa, trumnepe parø awentap uñiptø
pusrukken køtrap, tur tap kømua, tre
isuntrap kaimap, pesantik misrinap. Uñen.
Ustrimpe ashchap ya purukuntrap chikøpen
srua pitse, queso, srua ipik kuin kën.

Universidadyu, nui kusrep atrik maywan,
kate metratrawa mõi kualøn, øyek tsik
nikarmera, ampøkutre ikutre, mántø kalø
marøp kuikwan, ishumpurmeran kalø
marøp amtruikwan, nepua asha, trúnun
isua kusrep luløp mekawa. Trabajadora
Social Grado utapik kuitre Universidad del
Valle, truyu kutre, beca kanawa Españamai
Derechos Humanoswan kusrentrap yamik
kanaik kuin køn.

Nui isuikpe, ishumpuryukutre, maya misak
øsik waramikwan purukup ampamik, srø
maymera kal-lantrap isupik kuin køn.
Manaken kasherawa urek nikap, yau
waya kasraik tsumøntrap isupik kuin køn.
Chukøpen yapsrø llirap uñchap isupik. Kan
pinø møskawan usranpamara ashipele køntra
llirantrap pera ipik kuin køn. Santa Martha,
Barranquilla Cartajena srø pera uñipik kuitre.

Pure nu isuik uñippe nui nɔ kal-laik
pirau pure kaik misrik pasrɔpen, ke
segundo lugar misrin kɔn chipen, ik
Nupirau, ishupurwai purap, pishintɔ
waramik kaapen, waminchip justicia
lap. Purukummɔrɔ trusrɔn trusrɔ
ishumpurmerapa lincha tulampɔp, nui an
tɔkatɔ llirap uñipik kuin kɔn.

Nø uninuk, mayaelai wammeran mөрөp isup uña, көтрө purukupik kuin көн, urektө misak srusralmeran wama lincha pera, “Mujer Nasa Hilando Pensamiento taik Movimienton” kusrua. Nuin pirau, waminchip, aship, llirap uñen, ishumpur nөmun chi trөnpөik purayaikwan waminchimөelө kuin көн, көрáптө, kaaken nөmun kemesra, kaikлө көнча, kuana eshkantrap көптө. Trupalatө misra, yameлө linchip kan wamtө төка pөntramisrkun chipik kuin көн, sөтөelө misra waminchene mөrtrun cha. Көтрө пúsrkuapik pasrapik kuin көн.

Ishumpurwan pera, waminchip, purukup
pasraikkutre, nun metrap pera pasrəntai,
candidata Neehwe!sx (autoridad propia)
taikyu pasrəntai, wesrua pasra. Elección
kualəm, tra kan (6) elə wesruiknuk,
ishunpur pure nu tasik kepisha, nún metrap
pera aship pasrəntai wesrua pasrin kən,
Tacueyó Resguardo pire umpu, pəretsik srua
aship pasrəntrapik.

Pøretsikwan uta pasramisrape, nui maya
misakmeran tap wamap lincha pasrap,
pure këtretø misak misra, múntøkucha tap
lincha uñipik kuin køn, guardia indigenan
linchip, purukup, urectøeø mø muchipeø,
tur mintiklan, tapmai wamap purukup,
ishumpurpa, pishintø lata kømikwan
waminchip, nøtrø marámikwan isua, sètøeø
lincha kømikwan nu waminchipik kuin køn.

Mukucha, Өsik көмикван waminchip, ishuk kuimpurepe mayaelə, lata көмикван isua waminchip uñen. Kan мөк tsalə aship misak atrua kaashipik kuin көн. Мөиклөпө nun kalə marəp pinishintrapken ashipelə kucha amtrupen, tru нө kaik tusrmeran ellmarməntrai kalə көнча waminchip unimpure, kaaken trúkutre, nam asiktə kuayap, kuetsiyap, пөнтрамик nepuncha. Inchen tsaləkəp nun пөрөтсикван (vara de autoridad) kúchi chipelə көн, ñipe ashmiik chikuinken мөрмиик kusremiik көн ча, trek intinap uñipik kuin көн.

Kellielai wammeran mөрөп, пөriklan көrepikkua, пөrөtsikwan srua pintөke mur pasramisrin көn, mase tusrwan kale ellmarөpelan lata, tsik nikar namik мөkelan lata. Nui guardiasmeran kuetsinkuintө ketө төka kiship uñipik kuin көn,tsalө asinap, kuetchap tainap, intsa aship көpen. Kuetsiklan sөrap kui мөrik, пөrөtsikwan srua pasрөna mur waminchipik kuitre. Mayaelan puremisрөп ani lusikлөpe, waya kasraik көmөтө төryu wepiámik (grito de libertad) көn cha. Inchentө kaikлөpe mu waminchene kuetchap пөntran cha, waminchimupen kucha kuetchaptөwai пөntran cha. “Trek көpene kanmaite nilөтө пөnтрөмө waminchikun chipik kuitre”.

Nemui pirau aship pēntrapele, karupikmera pēreṣik sruar, piṛewan nemui usrin kēncha untaarapelan, kaumpu tsik nikarmera kuetchap taitre. Ellmarim pēl (octubre), pa tsi, tra pēn (28) kualēm, pa ishik, tsi tra pip, pilawai (2019), kan nika lulēpik (camioneta) Cabildo ya katan aship llirain kēn. Yemsrē kan tsi tēpētak (10:30) kēpen srutrap purē ampın kēn, aship pēntraik (control) marinuk. Kētrē intıklōpe Kaakēn. Nēpe katēkanelan, kuechimentrai purēmistrtrap isua, trupa trupa lulēpik kuin kēn, nē kuainkucha.

Ellmarimpel (octubre) pelwai, pa tsi tra pip (29) kualem, nemui piraupe, chinchip tsik nikarmera, ishumpurwan kalø marøp llirap amtrumik kømøncha, Cristinape pøretsikwan muta, aship pøtrøtraï pønsraiklø, nui guardiasmeran lincha pera, tsik nikar namik misakmeran, pasra ørøp wentautø ampik kuitre. Inchen kaiklø tsik nikaikløpe, mayu larap munik warøwa, mayu ampøp pøtrøpen srutrapmenta, chap kueetsiktre, Asdrubal Cayapu, Eliodoro Fiscue, Jose Gerardo Soto, James Wilfredo Soto, øiklanpa mara Cristinan pinisaink køn. Inchentø nø chi isua mur pera tap marøp pasrøwa ani lusikwane manaken pesannatraamøn.

Maya múrik kuinkucha, nø mur pera pasrap, tapmai kasraktik waminchipik kuiwan, ashipeløpe manakucha pesannamø isua kontrun.

**“Murikwan marøp pøntrophe, sètømisra aship pøntropeletø ker” (todos somos guardias)
“Chiwántøkucha, isua mur marøp srua pasrapikpe, ishuk misak køtre, tap purukúmik palan”.**

Cristina Bautista Taquinas, kal-lain kualømpe, køllielaim pøl (noviembre), tsi pa (12) kualøm ishik, tra pip srel, tra pøntsi, tra pip pilawei (1989). Kuamik nepuppe ellmarin pøl (octubre), pa tsi pip (29) kualøm, pa ishik, tsi tra pip pilawai (2019) kuitre.

“Trek kepene kanmaite nilete pentreme waminchikun chipik kuitre”.